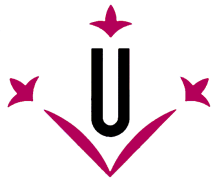

INFORME SOBRE LA POLÍTICA LINGÜÍSTICA
DE LES UNIVERSITATS CATALANES I DE LA
UDL, LA COMPETÈNCIA LINGÜÍSTICA DEL
PROFESSORAT I L'EXERCICI DELS DRETS LIN-
GÜÍSTICS DELS CIUTADANS
[INÈDIT]

DR. MIQUEL PUEYO
LLEIDA, NOVEMBRE DE 1999

Universitat de Lleida

Departament de Filologia
Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

SUMARI

- I. PREÀMBUL
- II. EL RÈGIM LINGÜÍSTIC DE LES UNIVERSITATS DE CATALUNYA I DE LA UdL
- III. PLURILINGÜISME, DRETS I USOS LINGÜÍSTICS A LES UNIVERSITATS CATALANES I A LA UdL
 - 3.1. Usos i drets lingüístics a les universitats catalanes i a la UdL
 - 3.2. El personal d'administració i serveis
 - 3.3. L'estudiantat
 - 3.4. El professorat
 - 3.5. Quina mena de plurilingüisme universitari ens convé?
- IV. LA COMPETÈNCIA LINGÜÍSTICA DEL PROFESSORAT I L'EXERCICI DELS DRETS LINGÜÍSTICS DELS CIUTADANS
- V. CONCLUSIONS
- VI. RECOMANACIONS

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

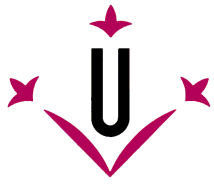
I. PREÀMBUL

Des de sempre, les societats humanes han afrontat les dificultats i els entrebancs —però també els beneficis i els estímuls— que es deriven del plurilingüisme¹ o, més ben dit, del contacte entre llengües; o sia, de la relació intensa entre usuaris de diversos codis, en un mateix territori. Són poques i ben rares les comunitats lingüístiques que s'han mantingut absolutament aïllades de la resta, de tal manera que el contacte entre llengües ha esdevingut una situació d'allò més freqüent, en gairebé totes les èpoques i en totes les societats i, al mateix temps, els Estats i les administracions competents han adoptat, des de sempre, una sèrie d'orientacions i/o determinacions que, en conjunt, han constituït la seua política lingüística. Malgrat que només es parli de planificació lingüística, des des de 1959 quan el sociolingüista escandinau Einar Haugen va publicar un text considerat fundador², i de política lingüística des de finals de la dècada dels seixanta³, és innegable que les agrupacions humanes —des de la Roma imperial fins al Consell d'Europa, passant per les potències que impulsaren la tracta d'esclaus, entre els segles XV i XIX— han dissenyat i aplicat polítiques —

¹ Malgrat que pretendre comptabilitzar la magnitud d'aquesta diversitat no constitueix pas una tasca senzilla —sobretot, per tal com és inseparable dels criteris de classificació que s'adoptin—, els investigadors del Summer Institute of Linguistics, de Dallas, Texas, asseguren que actualment hi ha, en el món, 6.703 llengües diferents, de les quals 225 (o sia, el 3% del total) corresponen al continent europeu.

² HAUGEN, Einar, "Planning in Modern Norway", *Anthropological Linguistics*, vol. 1, n. 3.

³ Va ésser una època d'enfortiment i ampliació de les expectatives desvetllades per aquest paradigma emergent, gràcies a les aportacions de Rubin, Das Gupta, Jernudd i Fishman, entre les quals destaca la nova noció de política lingüística, definida com el conjunt de decisions preses per orientar i regular l'ús d'una o diverses llengües, o, millor encara, com la recerca organitzada de solucions als problemes lingüístics, sobretot a nivell d'una determinada comunitat política. Aquesta noció es va imposar de tal manera que, des d'aleshores, hom considera la planificació lingüística —inicialment vinculada només als processos de codificació i estandardització d'una llengua— com un concepte

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

i no només, ni necessàriament sempre, legislacions⁴—, amb la intenció de regular l'ús de les llengües en un territori determinat, a través de fórmules que van des de l'assimilisme més dràstic fins a les anomenades polítiques de multilingüisme estratègic, tot passant per les polítiques sectorials o les d'estatut jurídic diferenciat per a cada grup. Tanmateix, cal reconèixer que, històricament, la intervenció de les administracions públiques ha esdevingut més i més explícita i eficaç, a partir de la Revolució Francesa i de les transformacions polítiques i socials que la seguiren i que desembocaren en aquell gran procés de canvi que va ésser l'adveniment de la modernitat, al llarg del segle XIX.

Ara bé, com s'esdevé en qualsevol àmbit de la cosa pública, les administracions competents sempre han pogut i poden actuar, en termes de política lingüística, per acció o omisió, de tal manera que gairebé sempre que sentim postular la no aplicació de cap política, veiem que, en la pràctica, allò que es reclama és, ras i curt, l'adopció —explícita o implícita— d'estratègies assimilistes o de teòrica no-intervenció, però sempre, i a pesar de les proclames tenyides d'incitacions a un laissez faire aparent, en benefici del manteniment i la consolidació de l'status quo. De Grècia a Indonèsia, tot passant per Uruguay, Turquia o Irlanda del Nord, hom pot observar ben clarament, en els nostres dies, quins són els autèntics resultats d'una política lingüística aparentment basada en la seua inexistència i, tanmateix, altament efectiva.

subordinat, que designa el conjunt de fórmules d'intervenció, a través de les quals s'implementa una determinada política lingüística.

⁴ I tanmateix, fins i tot en el nivell més alt de l'ordenament jurídic dels estats de tot el món —el de les respectives constitucions—, observem que són minoria aquelles que no inclouen cap referència als drets i als usos lingüístics. (vid. Unesco, Most Clearing House. Linguistic Rights, [en línia] <http://www.unesco.org/most/ln2nat.htm> [consulta: 24 novembre 1999].)

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

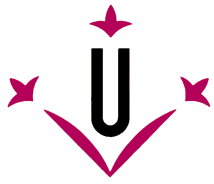
FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

II. EL RÈGIM LINGÜÍSTIC DE LES UNIVERSITATS DE CATALUNYA I DE LA UdL

Pel que fa a les universitats de Catalunya, cal començar advertint que ni la Constitució espanyola de 1978 (CE) ni l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1979 (EAC) no fan esment del règim lingüístic universitari, per bé que, en consagrar el reconeixement de la realitat plurilingüe de l'Estat (CE) i implantar un règim de cooficialitat lingüística a Catalunya (EAC) —parcialment extensible a la parla aranesa, en el seu territori, d'acord amb allò que estableix l'article 2.1 de la Llei sobre el règim especial de la Vall d'Aran, aprovada l'any 1990—, aquestes dues lleis fonamentals instauren les bases del règim de cooficialitat lingüística a Catalunya, sobre un principi de reconeixement dels drets personals territorialitzats, que manté certs paral·lelismes amb la solució adoptada en els territoris italians de Bozen (Bolzano) i la Vall d'Aosta, o per a la minoria suecòfona a Finlàndia, però no pas amb la territorialitat pura que defineix la política lingüística de Bèlgica o Suïssa, per posar dos exemples paradigmàtics. Pel que fa a Catalunya, cal, a més, afegir, des del punt de vista de la doctrina del Tribunal Constitucional, la transcendència de la sentència 337, de 23 de desembre de 1994, que ha vingut a refermar el principi de la llengua pròpia, en afirmar que "el catalán, lengua propia de Cataluña, es lengua oficial en el territorio de la Comunidad Autónoma y de la Administración local y de las demás corporaciones públicas de la Generalidad. Lo que indudablemente incluye la Administración educativa..."⁵, i a reforçar el reco-

⁵ Vid. INSTITUT D'ESTUDIS AUTONÒMICS, *La lengua de enseñanza en la legislación de Cataluña*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1994.

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

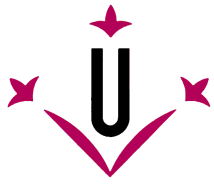
FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

neixement i l'acceptació de les competències de la comunitat autònoma a l'hora de regular els efectes de la cooficialitat lingüística.

En un nivell immediatament inferior, a més, la Llei de política lingüística de 1998 (LPL) estableix que el català, com a llengua pròpia de Catalunya i de totes les seues institucions (article 2), ho és també de tots els nivells i modalitats de l'ensenyament (article 20.1); que el català ha d'ésser vehicle d'expressió normal dels centres d'ensenyament de qualsevol grau (article 20.2); que el personal al servei de les administracions, corporacions i institucions públiques de Catalunya ha de tenir un coneixement adequat i suficient de les dues llengües oficials (article 11.1), i que en el procés de selecció de personal (inclòs el personal laboral) de l'Administració de la Generalitat, l'Administració local i els serveis de les universitats, s'ha d'acreditar el coneixement de la llengua catalana, adequat a les funcions de cada plaça (article 11.3).

Finalment, la Universitat de Lleida reconeix, en l'article 5 dels seus Estatuts de 1994, la condició de pròpia i oficial de la llengua catalana, en el marc d'allò establert per l'EAC; es compromet a potenciar-ne l'ús, per part del professorat, l'estudiantat i el personal d'administració i serveis, i també a estimular la cooperació amb les altres universitats de la comunitat lingüística catalana i a fomentar la projecció exterior de la llengua i cultura pròpies. D'altra banda, aquesta doble condició, reconeguda a la llengua catalana, i que implica un compromís especial amb la divulgació del seu coneixement i el foment del seu ús, coincideix prou exactament amb allò que disposen els estatuts corresponents de les altres univer-

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

sitats del Principat⁶, de les Illes Balears i —d'una manera menys clara, sens dubte a causa de les seues excepcionals condicions sociolingüístiques i polítiques— del País Valencià. Totes les universitats públiques i privades de Catalunya, les Illes i el País Valencià —tret de la Politècnica de València i la Miguel Hernández— conformen, juntament amb les universitats de Perpinyà i Andorra, l'Institut Joan Lluís Vives.

III. PLURILINGÜISME, DRETS I USOS LINGÜÍSTICS A LES UNIVERSITATS CATALANES I A LA UdL

3.1. Usos i drets lingüístics a les universitats catalanes i a la UdL

A la vista d'allò que determinen la legislació estatal i autonòmica i els estatuts universitaris, no hi ha manera d'eludir o posar en dubte la consideració que el català té de llengua pròpia de la universitat i de l'ensenyament, en tots els seus nivells i modalitats, la qual cosa significa que ha d'ésser la llengua normalment emprada en les activitats internes i externes de les universitats, entre les quals ni la docència, ni la realització d'oposicions, ni la lectura de tesis doctorals —per citar tres àmbits especialment sensibles— no constitueixen cap mena d'excepció. Al mateix temps, la condició de llengua pròpia reconeguda al català significa que les universitats —ateses les condicions sociolingüístiques d'aquesta llengua i la seua

⁶ En el cas de la Universitat Pompeu Fabra (article 6.1), la Universitat de Barcelona (article 5.1) i la Universitat Autònoma de Barcelona (article 4.1), amb una formulació gairebé idèntica a l'adoptada per la UdL. En d'altres, els enunciats estatutaris tampoc no divergeixen significativament dels d'aquestes quatre: "el català és la llengua pròpia" (articles 3.1 de la Universitat de Girona i 7 de la Universitat Rovira i Virgili); "el català és la llengua pròpia de la Universitat Politècnica de Catalunya, i el seu vehicle d'expressió normal" (article 8 de la Universitat Politècnica de Catalunya).

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

situació, després de segles de manca d'usos formals i de prohibicions i restriccions— tenen un compromís gens simbòlic amb l'extensió del seu coneixement i el foment del seu ús.

3.2. El personal d'administració i serveis

Des del punt de vista dels estaments que integren la comunitat universitària —personal acadèmic, estudiantat i personal d'administració i serveis—, és aquest darrer, el PAS, el que està implicat més inequívocament en la implementació d'una política de normalitat en l'ús de la llengua catalana, tant perquè es troba subjecte a unes estipulacions legals molt més clares, en matèria de requisits lingüístics d'accés, especialment quan es tracta de places perfilades —o sia, definides en termes d'habilitats lingüístiques necessàries per dur a terme el conjunt d'actes comunicatius que requereix un determinat lloc de treball—, com perquè l'ús del català en l'exercici de les seues funcions està millor i més clarament definit, sobretot en aquelles universitats en què s'han aprovat reglaments d'usos lingüístics i plans generals de normalització. En el cas de la UdL, això significa que la llengua inicial d'atenció al públic, per part d'aquest estament, és, en el 92'21% dels casos, el català⁷.

3.3. L'estudiantat

Pel que fa a l'estudiantat, cal començar subratllant la condició d'usuari privilegiat que té, en l'àmbit universitari —sense que això debiliti en absolut la seua condició d'estament bà-

⁷ Vid. TURULL, Albert, "Aspectes legals i institucionals de la política i la planificació lingüístiques a les universitats en què és oficial la llengua catalana", *Revista de Llengua i Dret*, 28, desembre de 1997, pp. 199-230.

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

sic—, la qual cosa significa que hauria de poder exercir, sempre i sense restriccions, la totalitat dels seus drets lingüístics, i que hauria de poder usar la llengua oficial que prefereixi. En conseqüència, haurien de ser els altres estaments els qui s'adaptessin a la seua tria —si més no, adquirint un nivell de competència passiva en les dues llengües oficials— i de cap manera no s'hauria d'admetre que les actuacions del personal o del cos docent puguin convertir-se en un fre o un obstacle per a l'exercici dels drets lingüístics dels ciutadans —i usuaris, en aquest cas—, o en una manifestació de falta de respecte a aquests mateixos drets.

En la pràctica, però, els usos lingüístics dels estudiants s'acaben adaptant sempre, poc o molt —i per raons gens misterioses, fàcils de comprendre des de la perspectiva de la psicologia o del sentit comú— a les conductes del professorat. A la UdL, per exemple —i a pesar que el 99% del professorat declara entendre el català—, només un 18% dels alumnes s'adrecen en aquesta llengua als professors castellanoparlants i malgrat que un 65'58% de l'estudiantat té el català com a llengua habitual i declara posseir un nivell més que acceptable de competència oral i escrita en aquesta llengua, només un 44% redacta treballs, exàmens i apunts en aquesta llengua⁸. Encara més preocupant és la situació dels estudis de doctorat, si més no a la vista d'aquest magre 31'8% de tesis doctorals llegides en català, durant el curs 1996/1997, i especialment si es té en compte que, en determinades facultats, passen anys sencers sense que hi sigui defensada ni una sola tesi en la llengua pròpia de les

⁸ Si tenim en compte que l'any 1998, el 73'3% dels estudiants va realitzar en català els exàmens corresponents a les PAAU, en una progressió constant des del 52'3% registrat l'any 1991, arribarem a la conclusió que l'actual política lingüística de les universitats catalanes no tan sols no contribueix a ampliar els usos d'aquesta llengua, sinó que més aviat en provoca un encongiment notable, en comparació amb les etapes educatives precedents.

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

universitats catalanes. Sens dubte, la manca de recursos per recórrer a mecanismes de traducció i la indecisió de les universitats, a l'hora d'exigir, a través de la seua normativa interna, una major capacitat lingüística dels membres de les comissions específiques avaluadores condueix —en la pràctica, i a pesar d'allò que determina l'article 22.2 de la LPL— a la conculcació gairebé sistemàtica dels drets lingüístics que, com a ciutadans, tenen els doctorns i els opositors.

Finalment, pel que fa a l'àmbit de l'estudiantat, cal fer referència al positiu increment de la seua mobilitat internacional, especialment a través dels programes d'intercanvi europeus. Contràriament a allò que de vegades s'afirma, en relació a un suposat aïllament del sistema universitari català, a causa de la presència de la llengua pròpia, la realitat és ben diferent, ja que Catalunya s'ha convertit en la primera regió universitària de l'Estat espanyol a l'hora d'acollir estudiants estrangers en programes d'intercanvi⁹, i aquesta xifra s'incrementa any rere any, fins al punt que dels 1.032 estudiants acollits al programa Erasmus, en el curs 1992/1993, s'ha passat als 2.305 del curs 1997/1998¹⁰. Tanmateix, no es pot negar que alguns d'aquests estudiants arriben a les universitats catalanes sense haver estat prèviament informats de la realitat sociolingüística del país que els acull i, en certs casos, això els pot provocar insatisfacció. Aquesta insatisfacció podria disminuir força si millorés la informació que es facilita als candidats i si es reforcessin, amb un suport individualitzat, els cursos que

⁹ No és pas per atzar que els ciutadans de Catalunya comptin entre els més plurilingües de la Unió Europea, per davant del Regne Unit, França i Espanya, i a un nivell intermedi entre Bèlgica i Alemanya. Segons una enquesta sobre el consum cultural, realitzada l'any 1996 per Line Staff, un 57% té nocions d'una tercera llengua i un 20% té nocions d'una quarta, a més del català i del castellà.

¹⁰ Vid. GOVERN DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA, "Informe sobre l'aplicació de la Llei de Política Lingüística l'any 1998", Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya, V legislatura, Número 386.

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

ja s'ofereixen. Allò realment important, però, és que no s'engreixi artificialment l'abast real d'aquests desencerts, perquè aleshores ens trobaríem amb una mena de programes de mobilitat que, en la pràctica i de forma ben paradoxal, estarien actuant com a antagonistes del pluralisme lingüístic, del respecte a la diversitat i de la tolerància que han caracteritzat, durant segles, l'esperit universitari europeu¹¹, i que també estan reconeguts en el tractat de la Unió Europea o de Maastricht. A més, convé no passar per alt el fet que, en certs àmbits científics, acadèmics i institucionals europeus¹², s'han començat a debatre críticament alguns aspectes de l'actual model d'intercanvi, especialment en la mesura que tendeix sovint a consagrar, en la pràctica, l'anglès com a llengua principal o exclusiva, la qual cosa distorsiona considerablement el propòsit original d'estimular el reconeixement de la diversitat i ampliar les capacitats lingüístiques dels estudiants i privilegia, de facto, els estudiants monolingües d'origen anglès i irlandès, que són els únics estudiants universitaris europeus que poden permetre's el luxe de completar els seus estudis, sense conèixer cap més llengua que la seua pròpia, i sense ni que ni tan sols n'arribin a experimentar la necessitat.

¹¹ Quant a la diversitat lingüística, pensi's que únicament en el marc de la Unió Europea, hom calcula que més de 40 milions de ciutadans tenen com a pròpia una llengua diferent a l'oficial del seu Estat, ja sia perquè són membres de comunitats lingüístiques sense Estat —com la catalana, l'occitana o la corsa— o perquè estan separats de la seua comunitat lingüística per una frontera estatal, com s'esdevé en el cas dels germanòfons de Dinamarca, França, Itàlia i Bèlgica, o dels parlants del suec a Finlàndia.

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

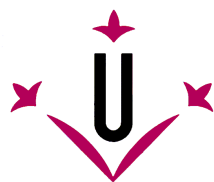
Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

3.4. El professorat

Sens dubte, la situació del personal acadèmic és la més intricada i, simultàniament, la més transcendental i influent, a l'hora d'assegurar el respecte efectiu dels drets lingüístics dels ciutadans — especialment de l'estudiantat— i de consolidar una política lingüística universitària que no només no regategi els imperatius legals, sinó que, a més, es comprometi eficaçment amb el procés de normalització de la llengua catalana.

Deixant a banda, per raons òbvies, el cas del professorat visitant, l'article 24.3 de la LPL estableix que els docents universitaris han de "conèixer suficientment les dues llengües oficials, d'acord amb les exigències de la seva tasca docent", però no fa cap referència a l'ús. Per tant, a l'hora de la veritat, no és estrany que el percentatge de classes en català, a les universitats del país, assoleixi sempre nivells molt inferiors als graus de coneixement i ús d'aquesta llengua, per part de l'estudiantat, i, fins i tot, de la mateixa societat on estan arrelades, ja que, en la pràctica, és sempre el professor qui decideix en quina llengua s'impartirà la classe. L'any 1995, la Direcció General de Política Lingüística va publicar els resultats següents, basats en dades corresponents a diferents cursos acadèmics —entre 1992/1993 i 1995/96—, obtingudes a través de procediments no enterament homologables, però que el Govern de la Generalitat va incorporar a l'Informe sobre l'aplicació de la Llei de Política Lingüística l'any 1998, tramès l'any següent al Parlament de Catalunya:

¹² Per fer-se una idea prou àmplia i variada d'algunes de les idees i dels protagonistes d'aquest debat, vid. TREANOR, Paul, Language futures Europe. Na càinain Eòrpach san àm ri teachd [en línia]. October 1999. <www.inter.nl.net/users/Paul.Treanor/eulang.html> [consulta: 11 novembre 1999].

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

UNIVERSITAT	docència en català	UNIVERSITAT	docència en català
UB	61'1%	UdL	59'5%
UAB	66'5%	UdG	93'8%
UPC	60'0%	URV	65'0%
UPF	75'7%		

Lògicament, aquests resultats no són homogenis, en l'interior de cada universitat. En el cas de la UdL, podem contrastar els percentatges de docència en català, corresponents a cada facultat, gràcies a una autèntica enquesta¹³ —més fiable, per tant que les estimacions suara citades—, de la qual es desprén el següent panorama:

FACULTAT DE DRET I ECONOMIA	58'23%
Facultat de Medicina	67'05%
EU Politècnica	67'86%
ETS d'Enginyeria Agrària	41'15%
Lletres	56'76%
Ciències de l'Educació	78'79%
EU d'Infermeria	64'44%

¹³SERVEI DE LENGUA I TERMINOLOGIA DE LA UDL, Enquesta sobre habilitats i usos lingüístics. Dades generals del professorat (curs 1995/1996) [fotocòpies], Lleida, 1996.

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

Els resultats d'aquesta enquesta confirmen la UdL com la universitat catalana amb un percentatge més baix de docència en la llengua pròpia i contrasten —un cop més, regressivament— amb uns nivells de competència lingüística (comprensió oral i escrita, expressió oral i escrita i coneixement terminològic) que semblen força més satisfactoris —si més no, pel que es desprèn de les respostes del professorat a la mateixa enquesta—, car oscil·len entre el 99'1% de comprensió oral bona i el 70'66% d'expressió escrita bona, per exemple, enfront del 95% i el 45'80% de la població de Catalunya, segons les dades del cens de 1996.

En resum, tant a la UdL com a la resta de les universitats catalanes, ens trobem que el coneixement de la llengua catalana, per part del professorat, és més elevat que el de la mitjana de la població, però menor —especialment en expressió oral i escrita— que el del personal d'administració i serveis —sens dubte, a causa de l'acreditació lingüística exigida i a l'existència de reglaments i plans de normalització— i el de l'alumnat, influït per l'escolarització rebuda i per la generalització de normes d'ús lingüístics més favorables a la llengua catalana. La desviació més gran, però, es detecta en observar la globalitat dels usos lingüístics del professorat universitari i comparar-la amb l'opinió manifestada pels ciutadans, en relació a la política de normalització lingüística i a la LPL¹⁴.

En resum, doncs, arribem a la conclusió que si la docència en llengua catalana no progressa, en l'àmbit universitari, a pesar de tantes i tantes circumstàncies objectivament favo-

¹⁴ Segons els resultats d'una enquesta encarregada, un any després de l'entrada en vigor de la LPL, pel Departament de Cultura a l'Institut DYM, amb 4.142 entrevistes a residents de Catalunya de 15 o més anys, el 91'3% de la població dona suport a les accions governamentals per afavorir la llengua catalana en diversos productes, i un 83% es manifesta a favor que "tots els ciutadans de Catalunya coneguin i sàpiguin parlar català".

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

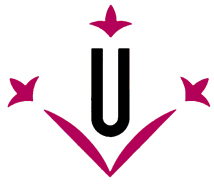
rables: alt nivell de coneixement i ús de la llengua, entre l'estudiantat i el personal d'administració i serveis; opinió majoritàriament favorable dels ciutadans a la continuïtat del procés normalitzador¹⁵; procedència i capacitació lingüística del professorat¹⁶, etcètera, aleshores és evident que la docència en català no avança, sobretot, a causa de la inexistència d'incentius o prescripcions que afectin el professorat i, en conseqüència, per la comprensible adhesió a comportaments lingüístics més còmodes, rutinaris o senzills, per part d'un percentatge significatiu del cos docent.

3.5. Quina mena de plurilingüisme universitari ens convé?

Ja ho hem remarcat, en parlar dels programes de mobilitat per als estudiants: la realitat universitària europea és profundament plurilingüe i ve marcada per la necessitat que experimenten gairebé tots els seus protagonistes —excepció feta de la majoria dels universitaris del Regne Unit i Irlanda que no siguin, simultàniament, competents en gal·lès, gaèlic escocès o gaèlic irlandès— de conèixer i usar una o més llengües, a banda de la seua pròpia. La realitat d'un món cada cop més interconnectat fa gairebé imprescindible el domini de diversos codis lingüístics —amb una preferència especial per l'anglès, cal reconèixer-ho, un cop esvaïdes les etapes històriques en què l'alemany (abans de la II Guerra Mundial) o el rus (en els antics països satèl·lits i en les repúbliques exsoviètiques) assoliren un paper destacat en

¹⁵ Segons una enquesta de l'Institut de Sociolingüística Catalana, realitzada l'any 1994, el 97'74% dels catalanoparlants i el 83'7% dels castellanoparlants consideren que cal que continuï aquest procés.

¹⁶ L'any 1989, un 3'89% del professorat havia nascut fora de Catalunya, i només un 0'9% feia menys d'un any que residia en el territori de la comunitat lingüística catalana.

Universitat de Lleida

Departament de Filologia
Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

l'educació superior i en la investigació—, llevat que hom estigui disposat a renunciar a l'intercanvi i a la mobilitat, així com a l'accés a una gran part dels recursos existents (publicacions, revistes especialitzades, manuals, bases de dades, programari, cursos, etc.). I no és pas per atzar, com hem destacat més amunt, que els ciutadans de Catalunya —i els de les altres comunitats lingüístiques que tenen com a pròpia una llengua que no és l'oficial de l'Estat, o que estan separades del seu cos principal per una frontera interestatal (la francòfona de la Vall d'Aosta, la finesa de Suècia, la germanòfona de Bèlgica, etc.)¹⁷, o que a pesar de constituir un Estat independent amb la seua pròpia llengua oficial, tenen un nombre de parlants relativament modest (Suècia, Noruega, Finlàndia, Dinamarca, Islàndia o Holanda)— continuen entre els més competents i actius, a l'hora d'incrementar i millorar les seues capacitats lingüístiques. En conseqüència, pretendre identificar la normalització de l'ús de la llengua catalana, en les universitats de la seua àrea lingüística —d'una manera similar a com s'esdevé en qualsevol societat moderna del món, des de Canadà a Suïssa, passant per Espanya o Itàlia—, amb la imposició d'un fantàstic model monolingüe exclusiu i exclouent, no passaria d'ésser una boutade inofensiva, si no fos que no costa gaire comprovar que allò que efectivament es pretén, en aquest cas, és confondre i boicotejar qualsevol procés de canvi raonable.

¹⁷ En l'àmbit de la Unió Europea, les llengües usades per aquestes dues categories de comunitat lingüística —i d'altres, com les no territorials, la luxemburguesa i la gaèlica irlandesa— reben la denominació de "llengües menys usades", per a la promoció de les quals va ser creat l'EBLUL (European Bureau for Lesser Used Languages), finançat per la Comissió Europea i que té la seua a Dublín.

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

Ras i curt, doncs, podem afirmar que la mena de multilingüisme que ens pot convenir és aquell que arrela en la convicció que la uniformitat i l'hegemonisme cultural i lingüístic de qualsevol signe empobreixen les comunitats humanes i constitueixen una seriosa trava per a llibertat dels individus. Per tant, al mateix temps que reconeixem la conveniència de conèixer i utilitzar més d'una llengua pont —sobretot, perquè les temptatives de generalitzar l'ús de llengües auxiliars com l'esperanto han fracassat o no han aconseguit més que èxits simbòlics—, no trobem cap raó per admetre, com a única alternativa, la imposició indiscutible del filtre o peatge d'una sola i exclusiva interllengua, en les nostres relacions amb el conjunt de la societat humana. Vet aquí, doncs, que tenim motius més que suficients per optar per un plurilingüisme una mica més policèntric, recíproc, equilibrat i creatiu; un plurilingüisme que no es resigni a recórrer, sistemàticament i obligatòriament, a la llengua de l'Estat, ni tan sols a la imposició exclusiva i excloent de l'anglès, com a expressió de predomini d'una minoria monolingüe sobre una futura majoria mundial plurilingüe.

Es tracta, en definitiva —almenys des del punt de vista dels que considerin que la diversitat constitueix un element irrenunciable en la construcció de la identitat europea—, de saber aprofitar els efectes positius del procés de globalització i convertir-lo no tant en una amenaça com en una oportunitat. Sens dubte, el paper que haurien de jugar el continent europeu, els seus ciutadans i les seues institucions, a l'hora d'afrontar aquest repte, pot arribar a ser extraordinàriament important i significatiu.¹⁸

¹⁸ Vid. PRICE, Adam, Ó TORNA, Cairtriona, WYNNE JONES, Allan, Les dividendes de la diversité. Langue, culture et économie dans une Europe intégrée, Brussel-les, Bureau Européen pour les Langues Moins Répandues, 1997.

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

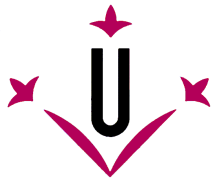
FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

IV. LA COMPETÈNCIA LINGÜÍSTICA DEL PROFESSORAT I L'EXERCICI DELS DRETS LINGÜÍSTICS DELS CIUTADANS

Ja hem vist com, malgrat les disposicions constitucionals i estatutàries, la condició de llengua pròpia reconeguda a la catalana, el contingut de la LPL, les sentències del Tribunal Constitucional, els estatuts de les mateixes universitats, el perfil sociolingüístic de la nostra comunitat i l'opinió majoritària dels ciutadans, l'ús del català no progressa significativament, en l'àmbit universitari. En conseqüència, s'ha consolidat una situació que alguns consideren justificable, a la vista de com l'article 22.1 de la LPL reconeix el dret de professors i alumnes a expressar-se en la llengua oficial que prefereixin, mentre que d'altres són del parer que l'ambivalència d'aquest mateix article 22.1 (¿què passa, per exemple, quan el dret d'un i altre col·lectiu entren en conflicte?) constitueix un feble però còmode agafador, tant per a la Generalitat com per a les autoritats universitàries, a l'hora de professar un cert quietisme, en l'àmbit universitari, que contrasta amb l'adopció de polítiques molt més clares, en altres esferes de la vida institucional, l'ensenyament, l'activitat socioeconòmica i els mitjans de comunicació.

Simultàniament, l'observació d'altres societats on el plurilingüisme també està reconegut i tutelat democràticament, posa de manifest l'existència d'un consens majoritari, a l'entorn d'un axioma que enunciem d'aquesta senzilla manera: "Un sistema educatiu plurilingüe no pot existir sense docents plurilingües o, almenys, sense docents monolingües capacitats en cadascuna de les llengües oficials". Hi ha fórmules diverses, tanmateix, però un alt grau de coincidència, a l'hora d'afirmar que les autoritats competents han d'introduir controls lin-

Universitat de Lleida

Departament de Filologia
Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

güístics que garanteixin que el professorat reuneix els requisits lingüístics bàsics per a la seua tasca, ni en major ni en menor grau que tots els altres requisits (de competència, de formació, de maduresa, etc.) que s'exigeixen, com es pot comprovar en els següents casos.

A la Vall d'Aosta —on està vigent un dels quatre anomenats statuti speciali de l'Estat italià—, els professors de primària i secundària han de demostrar el seu coneixement complet de la llengua francesa i els ensenyants italians que es traslladen al territori han de sotmetre's a la verificació d'aquest coneixement i de la seua capacitat per servir-se'n en l'àmbit educatiu. Al Trentino-Alto Adige (en la província de Bozen i els municipis bilingües de Trento), sobre la base de l'Acord austroitalià de 1946, s'exigeix un idèntic nivell de coneixement de la llengua alemanya, però només als docents de les escoles alemanyes, car, en aquest cas, es va adoptar l'anomenat sistema de separatisme lingüístic o, més modernament, de doble línia. Similars exigències són aplicades en el sistema educatiu d'una tercera regió, la del Friül-Venècia Júlia, on conviuen escoles italianes i eslovenes, tal i com s'acordà, l'any 1954, pel Memoràndum concernint el Territori Lliure de Trieste i, posteriorment, l'any 1975, pel Tractat italoiugoslau d'Osimo. En el cas de la província de Québec, al Canadà —on l'Estat es compromet explícitament a sufragar els costos del reconeixement de drets lingüístics en l'educació—, el coneixement del francès constitueix un deure meridianament imposat, no únicament al personal docent, sinó a tots aquells que aspirin a incorporar-se a l'Administració. La legislació sobre la funció pública reconeix inequívocament, a les autoritats, el dret a fixar normes de selecció i avaluació referides a la instrucció, els coneixements, l'experiència, la llengua, el lloc de residència o qualsevol altre títol o qualitat que es consideri desitjable,

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

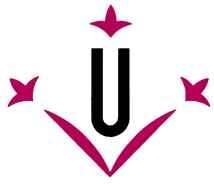
FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

en el present o en el futur, pel que fa a la capacitació i l'actuació dels funcionaris, i tant la jurisprudència del Tribunal Suprem com les resolucions de la Commission de la Fonction Publique han confirmat reiteradament la legalitat de l'aplicació d'aquests criteris. A Bèlgica, la llei fa extensius al personal directiu i administratiu els requisits lingüístics exigits al professorat: coneixement aprofundit de la llengua vehicular i coneixement suficient, en el cas dels professors que ensenyen una segona llengua. Els exemples no estan exhaurits: Suïssa, Euskadi —on el coneixement del basc és preceptiu, en les línies d'ensenyament en basc, amb l'aval que suposa la sentència del Tribunal Superior de Justícia de la comunitat, de 21 de setembre de 1991— i, fins i tot, en l'àmbit de la Unió Europea, el Tribunal de Justícia ha dictaminat que l'exigència de coneixements lingüístics per cobrir places en les institucions públiques d'ensenyament no infringeix la lliure circulació dels treballadors¹⁹. Com s'esdevé en tants estats democràtics plurilingües que podríem continuar citant i comentant, és lògic que també, en l'àmbit europeu, la implantació de controls de coneixements lingüístics per accedir a determinats llocs de treball sigui acceptada com una pràctica perfectament compatible amb el dret de les persones a la llibertat de circulació i d'establiment, dins l'àmbit corresponent.

En el cas de les universitats catalanes, hauríem de començar subratllant que és un deure dels funcionaris públics respectar els ciutadans i no obstaculitzar l'exercici dels seus drets,

¹⁹ Es tracta de la sentència de 28 de novembre de 1989, dictada a conseqüència de la demanda de la ciutadana holandesa Anita Groener contra el ministre irlandès d'Ensenyament i el Comitè d'Educació Vocacional de la ciutat de Dublín, perquè el ministre es va negar a nomenar-la per a un lloc de treball permanent, com a professora contractada pel Comitè d'Educació, després de suspendre la prova de domini de la llengua irlandesa.

Universitat de Lleida

Departament de Filologia
Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

la qual cosa significa que l'exigència de determinats coneixements lingüístics a aquests funcionaris, no només és coherent amb el plurilingüisme estatal reconegut en la CE i amb el règim de cooficialitat establert en l'EAC (i l'atribució de la condició de pròpia a la llengua catalana), sinó que, segons la sentència del Tribunal Constitucional, de 28 de febrer de 1991, el requisit de conèixer la llengua catalana constitueix —com qualsevol altre coneixement o condició requerit per accedir a la funció pública— una exigència coherent amb els principis constitucionals de mèrit i capacitat. Afegim-hi, a més, allò que determina l'article 11 de la LPL, sobre la capacitat lingüística del personal de les administracions catalanes, i l'article 20.1 de la mateixa llei, sobre el caràcter de pròpia que la llengua catalana ha de tenir en tots els nivells de l'ensenyament, i demanem-nos si essent, com és, el servei a l'interès públic l'objectiu primordial de tota Administració, no resulta lògic esperar que aquesta selecció el seu personal entre els individus més capacitats i que aquesta exigència, en el cas dels docents universitaris, sigui netament superior a la d'altres llocs de treball, d'acord amb un elemental principi de proporcionalitat

Des del punt de vista de la tipologia del professorat universitari, no hi ha cap raó de pes per creure que les respectives universitats només poden plantejar exigències lingüístiques als professors contractats. La Llei de reforma universitària (LRU) reconeix a les universitats l'autonomia necessària per a la selecció, la formació i la promoció de tot el seu personal docent i, en conseqüència, també els professors funcionaris són funcionaris de la universi-

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

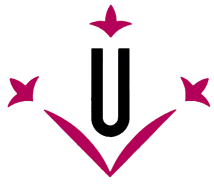
FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

tat que els nomena; funcionaris "interuniversitaris" o "comunicables"²⁰, certament, però no pas membres extraterritorials d'un fictici cos estatal de funcionaris universitaris, des del moment que l'accés es realitza sempre a una plaça ben determinada i precisa, convocada per una universitat concreta. Per tant, sembla lògic que el legislador estatal, com s'esdevé en el cas del personal habilitat de les entitats locals i el personal docent no universitari, també en matèria d'usos lingüístics universitaris, remeti l'establiment dels criteris generals, d'ordre constitucional i autonòmic, al legislador autonòmic, i que el legislador autonòmic, que, per la seua banda, ha de respectar l'autonomia de cada universitat, s'inhibeixi, a l'hora d'aplicar i concretar aquests criteris generals, la qual cosa no significa, tanmateix, que hagi de renunciar obligatòriament a la seua capacitat de coordinació, també en aquesta matèria

Finalment, ha d'ésser cada universitat la que reguli i precisi —per la via de la perfilació de places i/o de la regulació dels usos— allò predeterminat per la legislació vigent, en els diversos àmbits, a l'hora d'exigir els nivells oportuns de competència lingüística, en l'accés i la promoció de tot el seu personal, i de fixar uns determinats criteris d'ús lingüístic. Aquestes exigències poden ésser tan modulables i proporcionades com es vulgui i han de tenir en compte la situació del professorat visitant —al qual també s'eximeix, si més no de facto, de l'imperatiu constitucional del coneixement del castellà—, però no sembla que hi hagi cap raó legítima ni lògica per considerar el professorat funcionari —malgrat els elements estatutaris comuns a totes les universitats espanyoles— exempt o alliberat de les obligacions i

²⁰ Vid. la sentència del Tribunal Constitucional 26/1987, FJ 12.9 i 12.5.c, però també FJ 12.3.b, on es reconeix que els professors universitaris "inicialment són funcionaris de la Universitat que els nomena".

Universitat de Lleida

**Departament de Filologia
Catalana**

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

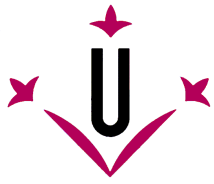
Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

requisits que afecten a la resta del personal universitari —i de totes les administracions presents a Catalunya—, tant a l'hora de demostrar la seua eficiència i capacitat en el servei als ciutadans, com d'assumir exigències lògicament superiors a la del comú dels ciutadans, sense exceptuar-ne la lingüística, en la seua condició de servidors públics. Finalment, no es pot passar tampoc per alt el fet que el dret a usar una llengua, per part del professorat, no té res a veure amb la llibertat de càtedra —reconeguda per als continguts, però no pas per als mètodes de transmissió—, ni constitueix una prolongació automàtica i intangible del dret a emprar la llengua oficial preferida, per damunt dels imperatius i les exigències organitzatives de la docència, en un àmbit tan específic com l'universitari, i menys encara, quan sabem perfectament com els usos lingüístics del professorat incideixen en els de l'estudiantat, que és l'usuari preferent del sistema universitari, en un grau que no pot ésser menystingut ni restringit, per interessos d'altri.

V. CONCLUSIONS

El plurilingüisme és un fenomen generalitzat en el món i els estats i les administracions han adoptat i continuaran adoptant polítiques lingüístiques diferents, segons quin sigui l'objectiu que es proposin, en relació amb l'ús de les llengües en un territori determinat. Postular la no aplicació de cap política sol ésser, en la pràctica, una pantalla que amaga el suport a l'*status quo* lingüístic o, fins i tot, un assimilacionisme circumspecte.

El règim lingüístic de Catalunya està determinat per la CE i l'EAC, que defineixen un sistema de cooficialitat català/castellà, amb una llengua pròpia (la catalana), sobre la base

Universitat de Lleida

**Departament de Filologia
Catalana**

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

del reconeixement dels drets personals territorialitzats. En un esglaó inferior, la LPL estableix que el català és la llengua pròpia de tots els nivells i modalitats de l'ensenyament; que ha d'ésser vehicle d'expressió normal en tots els centres; que el personal de les administracions públiques de Catalunya ha de conèixer suficientment les dues llengües oficials i que aquest coneixement ha d'ésser acreditat, en el procés de selecció d'aquest personal. En els seus Estatuts, la UdL —en consonància amb la resta de les universitats de la comunitat lingüística catalana—reconeix, un cop més, el caràcter propi i oficial del català i es compromet a potenciar-ne l'ús, per part de tots els seus estaments.

La legislació estatal i autonòmica i els estatuts de les universitats catalanes i de la UdL determinen inequívocament que el català és la llengua pròpia de tots els nivells de l'ensenyament, sense excepció. Per tant, les universitats han de procurar que sigui la llengua habitualment emprada en les seues activitats i tenen un compromís explícit amb l'extensió del seu coneixement i el foment del seu ús.

El personal d'administració i serveis és el que està més clarament lligat a l'ús normal de la llengua catalana, tant perquè es troba subjecte a estipulacions legals més precises, en matèria de requisits lingüístics, com perquè l'ús d'aquesta llengua, en l'exercici de les seues funcions, està més ben definit. En el cas de la UdL, això es tradueix en el fet que la llengua inicial d'atenció al públic, per part d'aquest estament, sigui la catalana, en el 92'21% dels casos.

L'estudiantat té la condició d'usuari privilegiat de les universitats i això significa que hauria de poder exercir, sempre i plenament, la totalitat dels seus drets lingüístics, sense que

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

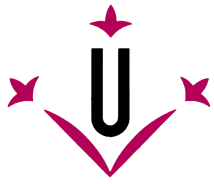
Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

l'actuació dels altres estaments pugui convertir-se en un fre o en un obstacle per a l'exercici dels drets dels ciutadans i, especialment, d'aquests ciutadans-usuaris. En la pràctica, els usos lingüístics dels estudiants s'adapten força —i clarament a la baixa— a les conductes del professorat. En el cas dels estudis de doctorat —amb només un 31'8% de tesis llegides en català, durant el curs 1996/1997— i les comissions específiques avaluadores, la conculció dels drets lingüístics dels doctorands i dels opositors és gairebé sistemàtica. En relació als estudiants provinents de programes europeus d'intercanvi —i tenint en compte que Catalunya és la regió universitària espanyola que més n'atreu—, poden produir-se petits desajustaments, que haurien de superar-se a base de major informació i suports. Això no obstant, també cal demanar-se si el model actual d'intercanvi, segons la manera com s'implementi, no corre el risc d'acabar traint els seus objectius originals, per esdevenir una plataforma privilegiada per als parlants monolingües de l'anglès, enlloc d'actuar com a impulsor del plurilingüisme i del respecte de la diversitat.

La del professorat és, sens dubte, la situació més intricada i la més transcendental. L'article 24.3 de la LPL estableix que els docents universitaris han de conèixer suficientment les dues llengües oficials, però no diu res en relació a l'ús, de tal manera que, en la pràctica, la decisió definitiva sobre la llengua de la docència està exclusivament en mans del professorat i assoleix, en tots els casos, percentatges molt inferiors als del coneixement i l'ús d'aquesta llengua, per part dels estudiants i de la societat. En el cas de la UdL, el 59'5% de les classes s'imparteixen en català, la qual cosa la converteix en la universitat catalana amb el percentatge més baix de docència en llengua pròpia, clarament situat per sota dels nivells de com-

Universitat de Lleida

**Departament de Filologia
Catalana**

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

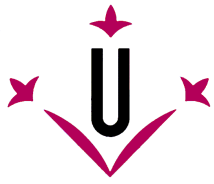
FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

petència lingüística del mateix professorat. Globalment, els usos lingüístics del professorat de les universitats catalanes contrasten significativament amb els dels estudiants i el PAS i amb les expectatives de la societat catalana. En conseqüència, si la docència en català no progressa, a pesar de tantes circumstàncies objectivament favorables (alt nivell de coneixement i ús de la llengua, entre l'estudiantat i el PAS; actitud favorable dels ciutadans, envers el procés de normalització lingüística; procedència i capacitació lingüística del professorat, etc.), cal reconèixer que això passa perquè no hi ha cap mena d'incentius o prescripcions que afectin al professorat, de tal manera que una part considerable del cos docent està instal·lada en comportaments lingüístics més còmodes, rutinaris o senzills.

La realitat europea plurilingüe, sumada a la d'un món cada cop més interconnectat, converteix en imprescindible el domini de diversos codis lingüístics, si no es vol renunciar a la mobilitat i a l'intercanvi, així com a l'accés a una gran part dels recursos existents. A nivell europeu, els catalans són dels ciutadans més competents i actius, a l'hora d'ampliar les seues capacitats lingüístiques, i aquest fet contrasta amb les interessades acusacions d'aquells que identifiquen la normalització del català, en les universitats de la seua comunitat lingüística, amb la fantàstica imposició d'un model monolingüe i aïllacionista. Ben al contrari, allò que convé és un model de multilingüisme oposat a la uniformitat i a l'hegemonisme unilateral; un model policèntric, recíproc i equilibrat, que no es resigni a la imposició exclusiva i exclouent de la llengua de l'Estat ni de l'anglès.

A pesar de les disposicions constitucionals i estatutàries, del contingut de la LPL, de la jurisprudència del Tribunal Constitucional, dels estatuts universitaris, del perfil sociolingüís-

Universitat de Lleida

**Departament de Filologia
Catalana**

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

tic de la nostra comunitat i de l'opinió dels seus ciutadans, l'ús del català no progressa significativament, en l'àmbit universitari. A l'empara de l'article 22 de la LPL —que reconeix a alumnes i professors el dret expressar-se en la llengua oficial que prefereixin—, tant la Generalitat com les universitats catalanes semblen haver-se instal·lat en un còmode quietisme, en matèria d'impuls normalitzador, que contrasta amb allò que s'esdevé en altres esferes de la vida institucional, l'ensenyament, l'activitat socioeconòmica i els mitjans de comunicació.

Simultàniament, l'anàlisi d'altres realitats de plurilingüisme democràticament ordenat — a la Vall d'Aosta, Trentino-Alto Adige, Friül-Venècia Júlia, Quèbec, Bèlgica, Suïssa, Euskadi— i l'exemple de la jurisprudència del Tribunal Superior de Justícia europeu confirma que la legislació sobre la funció pública reconeix generalment el dret a fixar normes sobre les competències exigides als aspirants (incloses les lingüístiques) i que la implantació de controls sobre aquestes competències, a l'hora d'accedir a determinats llocs de treball en les administracions públiques, és una pràctica compatible amb el dret de les persones a la llibertat de circulació i d'establiment. En el cas de les universitats catalanes, l'exigència de determinats coneixements lingüístics al seu personal és perfectament coherent amb la CE i l'EAC i està avalada, a més, per la sentència del Tribunal Constitucional, de 28 de febrer de 1991, segons la qual l'exigència de conèixer la llengua catalana constitueix —com qualsevol altre exigint per accedir a la funció pública— un requeriment coherent amb els principis constitucionals de mèrit i capacitat.

D'altra banda, no hi ha cap raó per creure que les universitats només poden plantejar exigències lingüístiques al personal d'administració i serveis i als professorat contractat, des

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

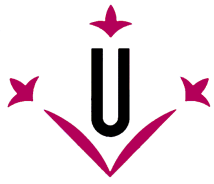
E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

del moment que la Llei de reforma universitària (LRU) els reconeix l'autonomia necessària per seleccionar, formar i promocionar el seu cos docent, dins el qual els professors funcionaris —que accedeixen sempre a una plaça determinada, convocada per una universitat concreta, i no pas a un inexistent cos estatal— no constitueixen, de cap manera, una casta a banda, en matèria d'exigències lingüístiques. Aquestes exigències, que la Generalitat pot fixar en termes de criteris generals, convé que siguin regulades i precisades per cada universitat, per la via de la perfilació de places i/o la regulació dels usos lingüístics. Legalment i lògicament, aquestes exigències no han d'afectar els professors convidats, però no hi ha cap raó per pensar que el professorat funcionari hagi de quedar alliberat de les obligacions i requisits que afecten a la resta del personal universitari —i al personal de totes les administracions presents a Catalunya—, a l'hora de demostrar la seua eficiència en el servei als ciutadans i assumir compromisos que, lògicament, han d'ésser superiors als del comú dels ciutadans. Ni la llibertat de càtedra —reconeguda per als continguts, però no necessàriament per als mètodes i recursos— ni el dret a la lliure elecció de llengua, per part del professor —que no constitueix un automatisme intangible i il·limitat—, són raons que puguin imposar-se als imperatius i les exigències organitzatives de l'activitat docent, en cada cas, ni, menys encara, al respecte i al lliure exercici dels drets lingüístics dels ciutadans i, especialment, dels ciutadans-usuaris.

Universitat de Lleida

Departament de Filologia
Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

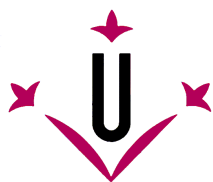
Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

VI. RECOMANACIONS

1. D'acord amb la condició d'oficial i pròpia de la UdL, que té la llengua catalana, segons l'article 5 dels Estatuts, tots els òrgans, departaments, centres i instituts haurien d'assumir plenament l'exigència del seu ús prioritari i general, tant en les actuacions internes (retolació, actuacions administratives, etc.) com externes (documentació, comunicacions, atenció oral, concessions de serveis, contractacions, documents jurídics subscrits, informes encarregats, etc.).
2. Per coherència amb la seua implantació territorial i en la línia d'allò que determina l'E-AC i l'article 2.1 de la Llei sobre el règim especial de la Val d'Aran, la UdL hauria d'incrementar notablement el seu nivell de compromís científic i acadèmic amb la comunitat lingüística aranesa (varietat de la llengua occitana); prendre-la en consideració, a l'hora d'implementar la seua política lingüística, i promoure'n l'ús, singularment en les actuacions que la mateixa UdL impulsi, en territori aranès.
3. D'acord amb l'article 22.2 de la LPL, i a fi de defensar els drets lingüístics dels doctòrands i dels aspirants a una plaça, la UdL hauria de garantir que els tribunals i comissions avaluadores estiguin en condicions d'entendre'ls i avaluar-los, sigui quina sigui la llengua oficial en què s'expressin. En el cas de les comissions avaluadores, n'hi hauria prou d'exigir que comptin amb membres capacitats lingüísticament, i en els altres casos —si més no, sempre que ho sol·licitin els aspirants—, es podria recórrer a la traducció, no sense haver considerat abans aquests dos factors: l'existència de professionals competents en llengua catalana, en altres comunitats i estats, i l'escassa distància lin-

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

güística que hi ha, entre el català i la resta de les llengües romàniques, especialment quan se'n coneix més d'una i quan l'actitud de l'oient o lector és favorable.

4. En la mesura que no hi ha arguments de pes per pensar que el professorat funcionari hagi de quedar al marge de les exigències lingüístiques a què estan sotmesos el professorat contractat i el personal d'administració i serveis, així com la resta del personal de les administracions presents a Catalunya, la UdL hauria de desplegar les seues competències per assegurar la suficiència dels coneixements lingüístics d'aquest col·lectiu, així com de la totalitat del seu personal: a través de l'avaluació de la competència lingüística dels aspirants, en els concursos per a la provisió de places docents i de llocs de treball; recorrent a la perfilació de places, sense que aquest opció impliqui, sistemàticament, l'adopció de dobles línies; mitjançant l'establiment d'imperatius i incentius, per a la formació i la promoció i, finalment, per la via de la regulació dels usos lingüístics, a fi que els ciutadans i usuaris de la UdL puguin exercir, sense limitacions, la totalitat dels seus drets, en el marc que estableixen les lleis i els Estatuts de la Universitat.
5. La UdL hauria d'incrementar els ja existents i oferir nous mitjans i recursos per a l'ensenyament, l'assessorament i la formació, en llenguatges d'especialitat, de l'estudiantat i del professorat provinent d'altres àmbits lingüístics, així com del professorat i del personal que necessitin o desitgin assolir nivells de competència lingüística més elevats o específics.

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

6. En totes les seues actuacions de difusió exterior —i especialment en les referides als programes d'intercanvi en què participi i a totes aquelles activitats que impliquin la integració temporal o permanent d'alumnes i professors—, la UdL hauria d'informar de la seua política lingüística i de la realitat sociolingüística de la comunitat catalana, i hauria d'incrementar i reforçar els seus programes d'ensenyament i assessorament, en matèria de llengua catalana.
7. A més d'aprofundir en les ja existents amb les universitats de l'Institut Joan Lluís Vives, la UdL hauria d'incrementar o establir relacions institucionals, acadèmiques i científiques amb aquells organismes i institucions que promouen, divulguen i planifiquen l'expansió de valors com el pluralisme lingüístic, el respecte a la diversitat i la tolerància, en l'àmbit europeu i mundial (Eblul, Projecte MERCATOR, ECMI, CIRAL, Teralingua, etc.), així com amb aquelles universitats que, a causa de la seua realitat sociolingüística i/o de la seua activitat investigadora (Laval de Québec, Udine, Bristol, Califòrnia, Catòlica de Brussel·les, etc.), puguin constituir un referent de cooperació i intercanvi, en matèria d'experiències, planejament i resolució de conflictes.
8. Regularment, la UdL hauria d'obtenir, actualitzar i processar les seues pròpies dades, referides al coneixement i a l'ús lingüístic dels estaments que la integren, i les que s'obtenen en actuacions suprauniversitàries, com els censos de població o les enquestes institucionals, per tal de mantenir constantment actualitzats els elements imprescindibles per a la definició i la readaptació permanent de la seua política lingüística.

Universitat de Lleida

Departament de Filologia

Catalana

Dr. Miquel Pueyo

Plaça de Víctor Siurana, 1

E-25003 LLEIDA

Telf. (+34) 973702116

FAX (+34) 973702054

Correu electrònic Mpueyo@filcat.udl.es

9. És convenient que la UdL potencii i incrementi els recursos i l'estructura del seu Servei de Llengua i Terminologia, a fi que aquest pugui contribuir, sota la direcció dels òrgans competents, a la consolidació, en matèria de llengües, de la qualitat i la imatge corporativa de la institució i a l'increment dels recursos de formació i ensenyament, en aquest mateix àmbit, i pugui desenvolupar eficaçment el seu potencial d'assessorament i planificació, en matèria de política lingüística.
10. En el marc definit per la CE, l'EAC, la LPL i els seus propis Estatuts, la UdL —tal i com ja ho han fet la Universitat de Barcelona i la Universitat Rovira i Virgili, i en virtut de la seua potestat per autoorganitzar-se— hauria de redactar i aprovar el seu propi reglament d'usos lingüístics, a fi de dotar-se d'un marc de referència que estimuli el coneixement i l'ús de la llengua catalana, homogeneitzi la imatge corporativa en matèria de llengua i asseguri el ple exercici dels drets lingüístics dels ciutadans.
11. A la vista del que disposa l'article 22 de la LPL —i a través de tots els mitjans, recursos i competències comentats fins ara—, la UdL hauria de realitzar un esforç singular per fomentar l'ús de la llengua catalana en totes les activitats docents, no docents i de recerca. Almenys, dos objectius haurien d'ésser considerats prioritaris: incrementar la docència en català, per acostar-la a la realitat sociolingüística dels alumnes i de la societat, i assegurar l'exercici dels drets lingüístics de doctorands i opositors, com s'ha argumentat anteriorment.